

Znovunalezené druhy naší květeny

Lnice rolní

Jan Suda

Botanická sezóna r. 1997 se již pomalu chýlí k závěru, když jsem procházel dobře známými místy v okolí obce Chanovice na Blatensku v Horažďovické pahorkatině. Několik desítek, možná stovek zdejších rostlin obohatilo v průběhu doby můj herbář, tentokrát jsem se snažil nalézt druhy vhodné pro praktickou část zkoušky z botaniky pro budoucí učitele biologie. Najednou jsem spatřil skupinu drobných fialověmodrých květů. „Á, zase *Linaria arvensis*“, pomyslel jsem si a ledabyly utrhl horní část lodyhy a přihodil ji k ostatním sběrům. Na počátku vysokoskolských studií jsem totiž na katedru botaniky vítězoslavně přinesl sběr Lnice, kterou jsem pokládal za převzácný a nezvěstný druh naší květeny lnici rolní (*Linaria arvensis*). K mému velkému zklamání však tehdy šlo pouze o zplanělého jedince l. plazivé (*L. repens*). Poučen touto zkušeností jsem po chvíli začal nalezenou rostlinu podrobněji zkoumat a vybavovat si charakteristické znaky Lnice rolní: drobné fialové květy, zahnutá ostruha, křídlatá semena. Následovalo ještě srovnání nálezů se sběry v pražském univerzitním herbáři a mohl jsem konstatovat, že Lnice rolní z naší květeny ještě úplně nevyzimela.

Morfologie

Lnice rolní patří mezi jednoleté zástupce rodu (terofyty). V substrátu bývá nehluboko ukotvena tenkým nitovitým, slabě větveným kořenem, z něhož vyrůstá několik (vzácněji jen jedna) přímých až vystoupavých, 10–30 cm vysokých, často větvených květonosných lodyh a zpravidla též několik nižších lodyh sterilních. Nadzemní vegetativní části bývají nápadně sivozelené, slabě ožiněné a kromě žláznatého květenství je celá rostlina lysá. Listy v dolní části lodyhy vyrůstají nejčastěji v 3–4četných přeslenech, v horní polovině pak střídavě. Bývají čárkovité, většinou do 20 mm dlouhé a pouze 0,5–2 mm široké (u sterilních lodyh mohou být v některých případech i širší), celokrajné, přisedlé, zdánlivě jednožilné, ploché nebo na okrajích mírně podvinuté. Na vrcholu fertálních lodyh se v letních měsících objevují 2–20květé hrozny, v době květu husté (až téměř kulovité), postupně se výrazně prodlužující a řídké za plodu. Nevýrazné květy vyrůstají na 1–2 mm dlouhých, roztroušeně žláznatých stopkách v paždí úzkých čárkovitých až vejčitých, odstálých či nazpět ohnutých listenů, jež zpravidla přesahují květní stopky. Kališní lístky bývají čárkovité až čárkovitě kopinaté, špičaté, poněkud nestejně (horní cíp trochu přesahuje zbylou čtveřicí) a na bázi srostlé. Světle modrofialová dvoupyská koruna (horní pysk bývá dvojlaločný, spodní trojlaločný) s tmavěmodrými žilkami dosahuje délky 4–7 mm. Ústí koruny zcela uzavírá bělavý, fialově lemovaný příčný val spodního pysku. Na bázi vybíhá koruna v tenkou, nápadně zahnutou, 1,5–3 mm dlouhou ostruhu, jež bývá kratší nebo téměř stejně dlouhá jako zbytek koruny.

Uvnitř korunní trubky jsou přirostlé 4 dvoumocné (nestejně dlouhé) tyčinky. Po odkvětu se začínají vyvíjet téměř kulovité, lysé, 4–6 mm dlouhé tobočky, které většinou trochu přesahují kalich. Za zralosti pukají od vrcholu až téměř k bázi a uvolňují plochá semena velká 1–1,5 mm v průměru. Ta bývají tmavě hnědošedá, výrazně křídlatá (lem 0,3–0,5 mm široký), z bočního pohledu ledvinitá až půlkruhovitá, na disku (v centrální části) hladká nebo s drobnými hrbolky (viz obr.).

Doba květu Lnice se v našich zeměpisných šířkách pohybuje od června do září. Malé květy indikují schopnost autogamie (opelení vlastním pylem), podle pozorování v jz. Evropě je samosprašení dokonce výlučným způsobem přenosu pylu. Druh se rozmnožuje výhradně semeny, která se působením větru uvolňují ze zralých tobolek a díky křídlatému lemu mohou překonat delší vzdálenosti. Klíčí na jaře následujícího roku, podle vlastních pozorování semenáčky rostou zpočátku velmi pomalu, teprve po 2–3 měsících se růst zrychluje a krátce nato rostliny začínají vytvářet generativní orgány. Sporé literární prameny udávají, že semena si mohou v půdě ponechat klíčivost až několik let.

Systematické postavení

Vnitrorodové členění lnic se opírá zejména o morfologii semen. (Tento znak je také velmi důležitý pro vymezení druhu *L. arvensis* v jeho současném pojetí.) Při zjišťování příslušnosti určitého druhu k vyšším taxonomickým jednotkám se hodnotí tvar semen, přítomnost či absence křídlatého lemu, jeho šířka nebo charakter osemení (především výskyt jednobuněčných papil). Ukazuje se, že poslední jmenovaný znak může hrát v systematické lnic významnou roli; dosud však bývá využíván pouze zřídka, neboť při terénním určování je prakticky nepoužitelný a pro pozorování povrchu semen je nezbytný silně zvětšující mikroskop.

Lnice rolní bývá v současné době řazena do podseky *Supinae* stejnojmenné sekce. Tato skupina zahrnuje podle monografického zpracování (Sutton 1988) celkem 32 druhů, které jsou rozšířeny především v mediteránní oblasti Evropy. Většina z nich patří mezi stenoendemy rostoucí pouze v omezených oblastech v horách Iberského poloostrova — např. *Linaria glacialis* a *L. aeruginea* subsp. *nevadensis* jsou vázány výhradně na vysoké polohy pohoří Sierra Nevada. *L. platycalyx* je známa jen z vápencových masívů Sierra de Grazalema a Serrania de Ronda a s *L. faucicola* či *L. filicaulis* se můžeme setkat pouze v Picos de Europa. Několik dalších zástupců podseky je vázáno na písčité pobřežní duny (např. *L. thymifolia* z jz. Francie či *L. polygalifolia* z Portugalska, odkud zasahuje též do sousedních oblastí Španělska). Pouze omezený počet druhů (*L. alpina*, *L. arvensis*, *L. micrantha*, *L. simplex* a *L. supina*) má plošně rozsáhlejší areál.

Detail květu Lnice rolní (*Linaria arvensis*)

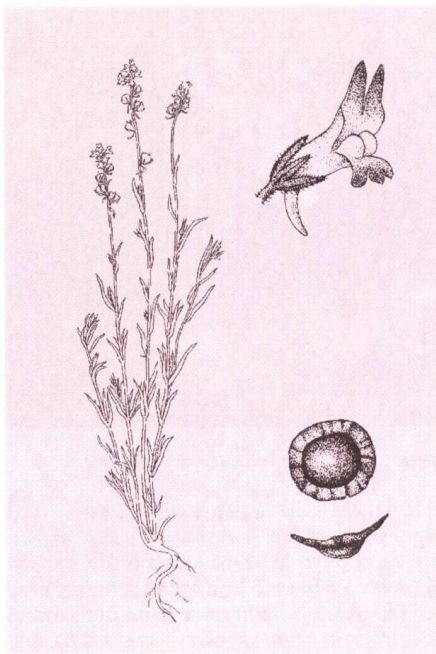
Někteří autoři oddělovali lnici rolní (jako typový taxon) do samostatné sekce *Arvenses*, která původně zahrnovala druhy s malými květy a nápadně křídlatými semeny. Brzy se však ukázalo, že hranice takto definované skupiny jsou velmi vágní a v závislosti na subjektivním hodnocení může sekce sdružovat různé taxony (často dokonce zcela odlišného vzhledu, pravděpodobně vzájemně nepřibuzné a patřící do rozdílných skupin). V dalším období se proto botanici pokoušeli o podrobnější charakteristiku a do sekce zahrnovali vzpřímené jednoletky s hustým květenstvím (alespoň v době květu), malými květy (nejvýše 13 mm dlouhými), kulovitými tobočkami pukajícími od vrcholu alespoň do poloviny a se široce křídlatými semeny. Avšak ani toto vymezení není zcela jednoznačné, neboť žádný z uvedených znaků není výlučně vázán na druhy této skupiny. Zdá se proto, že sekce *Arvenses* je pouze uměle vymezený okruh druhů a její zástupci by měli být zahrnuti do sekce *Supinae* (obě skupiny mají např. dosti podobná semena — větší část druhů má mimo jiné vytvořeny výše zmíněné jednobuněčné papily na osemení; Lnice rolní představuje v tomto ohledu někdy výjimku a papily u ní mohou chybět).

Celkově je však členění bohatého a různorodého rodu Lnice velmi obtížné a dosud se ho nepodařilo uspokojivě vyřešit; někteří autoři se proto odklánějí od vymezení sekci a podle charakteru semen (přítomnosti křídlatého lemu) odlišují pouze 2 velké skupiny druhů bez jakýchkoli nižších kategorií.

L. arvensis patří, podobně jako většina ostatních lnic, mezi diploidní zástupce, kteří mají v somatických buňkách 12 chromozomů. Jiné počty jsou v rodu poměrně vzácné a v Evropě se dosud podařilo objevit pouze tetraploidy s 24 chromozomy (např. mediteránní bělokvětá *L. chalepensis* nebo dosud nepopsaný druh (hybrid?) ze slovenských Belianských Tatier). V systematice cévnatých rostlin obecně hrají důležitou roli obsahové látky; tato oblast je však u lnic pouze nedokonale prozkoumána. K nečetným složkám prokázaným u velkého počtu zástupců patří aukubin, k jehož hromadění může docházet v různých částech rostliny, nejčastěji patrně v ostruže květu.

Záměny

Linaria arvensis patří k poměrně snadno poznatelným druhům, zejména pokud budeme uvažovat pouze území ČR, případně střední Evropy. Jako samostatný taxon odlišovali lnici rolní již někteří evropští botanici předlinnéovské období. Přesto však u nás v minulosti nezřídka docházelo k záměnám s jinými zástupci čel. krtičnikovitých

(Scrophulariaceae), o čemž svědčí chybné determinace herbarového materiálu. Lze samozřejmě předpokládat, že i některé literární údaje jsou založené na nesprávném určení, a tedy mylné.

V domácí květeně přichází v úvahu nejspíše záměna (viz tab.) s častým hledíčkem menším (*Microrrhinum minus*) a dnes již vzácným šklebivcem přímým (*Misopates orontium*), který patří mezi naše rychle mizející a kriticky ohrožené plevelné druhy a v současnosti přežívá jen asi na 10 lokalitách v nejteplejších oblastech republiky (několik nalezišť bylo recentně ověřeno např. v Českém krasu). Lnice plazivá (*Linaria repens*) je další představitel naší květeny, který může být mylně pokládán za l. rolní. Jihozápadoevropská *L. repens* však patří mezi vytrvalé zástupce rodu a do střední Evropy bývá zavlečena na rumišťe či biotopy podél komunikací a železničních tratí.

Složitější situace při určování lnice rolní nastává v mediteránních oblastech. Zde se vyskytují další, velmi podobné drobnokvěté taxony — *L. micrantha* a *L. simplex*, které spolu s l. rolní bývají řazeny do samostatné skupiny blíže příbuzných druhů (*L. arvensis* agg.). Důležitým určovacím znakem l. rolní je dlouhá, nápadně prohnutá ostruha, světle modrofialová koruna a relativně malá semena. *L. simplex* má žlutou korunu často s fialovými žilkami, její ostruha je přímá nebo jen nevýrazně prohnutá. Trochu odlišný je celkový tvar květu — koruna *L. simplex* bývá nápadně vzpřímená (u *L. arvensis* je více rozprostřená vzhledem k ose květenství) a ostruha leží v jedné linii s korunou trubkou (u *L. arvensis* svírá s trubkou tupý úhel). Druh má v rámci skupiny zřejmě nejrozsáhlejší areál, který zahrnuje j. Evropu, sev. Afriku a jz. Asii, kde zasahuje daleko východním směrem. *L. simplex* bývá někdy označována pouze jako poddruh či dokonce jen jako varieta l. rolní. Už Linné odlišoval v rámci svého druhu *Antirrhinum arvense* tři nepojmenované variety, z nichž první odpovídala *L. arvensis* v současném pojetí, další 2 pak druhu *L. simplex*.

Druhý blíže příbuzný taxon — *Linaria micrantha* se pozná podle velmi drobných květů (světle fialověmodrá koruna dosahuje délky jen asi 2,5–5 mm) s velmi krátkou (± 1 mm) vakovitou ostruhou, která bývá zcela skryta v kalichu. Na rozdíl od zbývajících druhů, které jsou primárně evropskými

Celkový vzhled, detail květu a semene lnice rolní. Podle Hagi G. *Illustr. Flora*, 2. vyd. (1965) a Čerovský a kol. (1999) kreslila M. Chumchalová

taxony, má *L. micrantha* centrum rozšíření v severní Africe, odkud překračuje do mediteránní oblasti Evropy a zasahuje až do jz. Asie (zde se však vyskytuje jen velmi roztroušeně).

Výskyt těchto příbuzných druhů lníc v naší květeně nebyl nikdy v minulosti prokázán a ani v současné době není jejich nález pravděpodobný. Do jižních oblastí stř. Evropy však bývají občasné zavlečány — např. *L. simplex* se vyskytuje na několika místech ve Švýcarsku. Zajímavé je též zjištění, že tento druh byl jako zahradní rostlina nezřídka pěstován v 16. stol. v Lužici.

Stanoviště

Lnice rolní osídluje dosti široké spektrum otevřených a narušovaných stanovišť. V minulosti se zřejmě nejčastěji vyskytovala jako plevel na obdělávaných půdách v nezapojených zemědělských kulturách. Podle herbarových dokladů rostla zejména v brambořích, četné údaje pocházejí též z okrajů obilných polí. Vzácněji byl její výskyt potvrzen např. na polích ponechaných ladem nebo v řídkých porostech hořčice bílé (*Sinapis alba*). Obecně vyhledává výslunná stanoviště a vzhledem k malé konkurenční schopnosti nesnáší zapojené porosty. Optimum nachází na lehkých písčítých či šterkovitých, mírně vlhkých půdách s nízkým obsahem vápníku, které jsou středně až vydatněji zásobené živinami. Je však schopna růst v mnohem širším rozmezí půdních podmínek — popsány jsou výskyt na půdách hlinito-jílovitých, na zcela surových substrátech v kamenolomech či dokonce na škvárových navážkách. Ačkoli patří spíše k druhům, které se v krajině pohybují (na stanovišti rostou po omezenou dobu, při změně podmínek vymizí a objeví se na příhodném místě o několik km dále), v optimálních podmínkách může l. rolní na lokalitě přežít velmi dlouho. Z jednoho německého naleziště existují pravidelné herbarové doklady po dobu téměř 100 let.

Kvůli výrazným změnám v agrotechnických postupech došlo v průběhu posledních 50 let k velmi rychlému ústupu druhu z polních kultur. Jeho náhradními stanovišti se staly písčité či šterkovité okraje cest, navážky v pískovnách a kamenolomech nebo nádraží a kolejiště. Tyto lokality však představují pouze náhodná a dočasná zavlečení; populace jsou nestabilní, v naprosté většině případů je tvoří pouze několik ojedinělých rostlin, které v krátké době (často už po jednom roce) opět zmizí. Zpravidla bývá

jí tyto adventivní výskyt situovány do oblastí, odkud existují historické doklady; objev zcela nové lokality je v současnosti prakticky nemožný.

Obecně je l. rolní na území stř. Evropy vázána na teplé oblasti v nižších nadmořských výškách (např. v sousedním Německu se většina lokalit nachází — nebo spíše nacházela — mezi 200–350 m n. m.). V jižní části areálu (zejména v Africe) však taxon vykazuje mnohem širší výškovou amplitudu a může vystupovat i dosti vysoko do horských poloh.

Fytcenologická charakteristika stanovišť sledovaného druhu je poměrně obtížná a nejednoznačná. Patrně nejčastěji byla lnice rolní ve stř. Evropě zaznamenána ve vegetaci svazů *Apbanion* (plevelová společenstva na silikátových půdách) a *Spergulo-Oxalidion* (plevelová společenstva osídlující svěží, vápnem chudé, písčité nebo až hlinité kyselé půdy). Tato společenstva hostí i další ohrožené druhy, které mohou růst společně s *L. arvensis*. Mezi nejvýznamnější z nich se řadí již výše zmíněný šklebivce přímý (*Misopates orontium*) nebo ohrožený nepatrnc rolní (*Apbanes arvensis*).

Podle literárních údajů se mezi doprovodnými druhy *L. arvensis* ve stř. Evropě často vyskytuje drchnička rolní (*Anagallis arvensis*), opletka sylváčovitá (*Fallopia convolvulus*), pomněnka rolní (*Myosotis arvensis*), rdesno ptačí (*Polygonum aviculare*), chmerek roční (*Scleranthus annuus*), ptačinec žabinec (*Stellaria media*) nebo violka rolní (*Viola arvensis*). Všechny tyto cévnaté rostliny byly potvrzeny též na nově nalezené lokalitě na Blatensku. Ve fytcenologickém snímku zde v těsné blízkosti lnice rolní jednoznačně převládá jetel plazivý (*Trifolium repens*), k němuž (kromě výše uvedených druhů) dále přistupovaly huseníček rolní (*Arabidopsis thaliana*), rožec obecný (*Cerastium holosteoides*), heřmánkovec přímořský (*Matricaria maritima*), jitrocel větší (*Plantago major*), blíže neurčená pampeliška (*Taraxacum* sect. *Ruderalia*) a několik jedinců lilku bramboru (*Solanum tuberosum*) jako pozůstatek po kultuře z předchozího roku.

Celkové rozšíření

Kvůli záměnám s příbuznými druhy je určení celkového rozšíření lnice rolní dosti obtížné; nejednoznačný zůstává zejména průběh (jiho)východní hranice. Druh patří k západomediterránním prvkům (podle jiných autorů jde o jihoevropsko-mediterránní prvek), jehož areál zahrnuje jižní, západní a střední Evropu a sz. Afriku. Lnici rolní nalezneme od Pyrenejského poloostro-

Určovací znaky lnice rolní a s ní zaměnitelných druhů na území ČR

	Lnice rolní	Lnice plazivá	Hledíček menší	Šklebivce přímý
živ. cyklus	jednoletka	trvalka	jednoletka	jednoletka
lodyha	lysá	lysá	hustě žláznatá	lysá až řídce chlupatá
květenství	žláznaté	nežláznaté	hustě žláznaté	žláznaté
kv. stopky	1–2 mm	2–3 mm	3–20 mm	1–4 mm
koruna	světle modrofialová, 4–7 mm, šklebivá (ústí uzavřené)	bleděfialová, 8–15 mm, šklebivá (ústí uzavřené)	světlefialová, 6–9 mm, tlamatá (ústí neúplně uzavřené)	růžová, 10–15 mm, šklebivá (ústí uzavřené)
ostruha	výrazně zahnutá, tenká, 1,5–3 mm	rovná, silná, 3–5 mm	slabě zahnutá, vakovitá, 1,5–2,5 mm	chybí
semena	diskovitá, výrazně křídlatá	vejčitá, nekřídlatá	eliptická až podlouhlá, žebnatá	diskovitá, s okrajovým valem, nekřídlatá
výskyt	velmi vzácně (na pokraji vyhynutí)	vzácně zavlečena (rumišťe, apod.)	hojně (kromě horských oblastí)	velmi vzácně, nejteplejší oblasti

Celkový pohled na dokvétající rostliny lnice rolní (L. arvensis). Nápadné je výrazně sivozelené zbarvení vegetativních částí. Snímky J. Sudy

va (hojněji ve východní polovině, zasahuje však až do Portugalska), přes Francii, ostrovy západního Středomoří, Apeninský poloostrov, státy bývalé Jugoslávie, Albánie až do sz. Řecka, Bulharska a Rumunska. Ve střední Evropě se vyskytuje v Německu (chybí v severoněmecké nížině a v území jižně od Dunaje), v jižním cípu Belgie, ve Švýcarsku (v obou státech velmi vzácně), sv. Rakousku (severně od Dunaje), České republice, jz. části Polska; nejvýchodnější lokality leží na Slovensku a v sz. Maďarsku. Z afrického kontinentu pocházejí spolehlivě určené doklady z Maroka, Alžírsko a Tuniska. V porovnání se zbývajícími 2 příbuznými druhy (*L. simplex* a *L. micrantha*) má l. rolní celkově nejzápadnější rozšíření, současně zasahuje také nejdále na sever. V rámci jejího areálu leží největší počet lokalit na území j. Francie, vých. Španělska a Itálie. Tyto státy (spolu s africkou arelou) lze považovat za centra původního výskytu. Naproti tomu v celé stř. Evropě je l. rolní řazena mezi archeofyty (druhy na zavlečené území činností člověka před koncem 15. stol.). Ojedinelé lze v literatuře nalézt zmínky o výskytu *L. arvensis* také ve východomediteránní oblasti (v jižní části Balkánského poloostrova, Libanonu a Anatólii) či dokonce na Kavkazu. Růst v těchto regionech je však možné téměř s určitostí vyloučit a údaje považovat za mylné, založené na záměnách s jinými příbuznými druhy.

Výskyt v ČR

Situace v českých zemích se v podstatě neliší (ani neliší) od vývoje ve stř. Evropě. Naše republika leží na sv. okraji celkového areálu druhu, historicky zde rostlina byla zaznamenána na více než 250 lokalitách ve fytogeografických regionech mezofytika a termofytika (středně teplé a teplé oblasti).

Kdysi tato lnice rostla v nížinách a pahorkatinách (v nadmořských výškách mezi 150–650 m) v téměř celé České kotlině, s těžištěm výskytu na Plzeňsku, v okolí Prahy a ve středním Povltaví. Jednotlivými lokalitami zasahovala např. do Podkrušnohoří, na Dokesko či do Českomoravského meziohří. Na Moravě byla největší koncentrace míst výskytu zaznamenána v pruhu při východním okraji Českého masívu. Dosti nápadná je absence druhu v sz. části Českomoravské vrchoviny a přilehlých oblastech a dále na sv. Moravě (kromě ojedinelých sběrů při hranicích s Polskem).

Více než dvě třetiny nálezů v české květeně však pocházejí z 19. století, velká část údajů z 20. stol. spadá do období před koncem 30. let. Po 2. světové válce se objevují již jen sporadické sběry a ve většině floristických zpráv se uvádí vymizení druhu ve sledovaném území. Vynikající znalec naší flóry V. Skalický se spolupracovníky na přelomu 5. a 60. let o lnici rolní píše: „Zdá se, že v poslední době stále více mizí z našich polí.“ Jeho varování se ukázalo být velice prozřetelné, neboť od té doby (za celých 40 let intenzivního botanického průzkumu) se podařilo druh zaznamenat již jen na 11 lokalitách (včetně nově objevené). Tyto ojedinelé nálezy navíc s veškerou pravděpodobností představovaly pouze náhodné a efemérní výskyty. Pokud byl údaj doplněn informací o počtu jedinců, vždy šlo o velmi chudé populace tvořené několika málo rostlinami a na žádné lokalitě nebyla tato lnice pozorována opakovaně v delším časovém rozmezí.

Ještě do nedávné doby se nacházela na tzv. černém seznamu cévnatých rostlin mezi druhy nezářnými (poslední sběry pocházely z poloviny 80. let z Příbramska, poblíž železniční zastávky u Osova a z písčinné neda-leko obce Šerkov).

Na nově nalezeném stanovišti u obce Chanovice na Blatensku rostla l. rolní v polovině září 1997 ve velmi slabé populaci (tvořené pouhými 4 jedinci) na posekaném soukromém pšeničném poli. Rostliny osídlovaly písčité lokality v blízkosti okraje pole na ploše asi 0,5 m². Podle sdělení vlastníka se písčité nánosy objevily asi v r. 1994, kdy při silných letních deštích byl na pole splavován materiál z okolních výše položených míst a k jeho akumulaci došlo právě ve sníženinách při okraji. Pouze na tomto místě pak přeživala pravděpodobně jediná mikropopulace, neboť v jiných částech pozemku ani na okolních polích se druh nepodařilo nalézt.

Ohrožení

V 19. stol. a zřejmě ještě počátkem 20. století patřila lnice rolní ve stř. Evropě mezi druhy s dostatečným počtem nálezů, kterým nebylo potřeba věnovat zvláštní pozornost. Údaje o celkovém rozšíření se omezovaly na sdělení typu „ve střední Evropě na přírodních stanovištích téměř všude roztroušena, i když nehojně“. Během několika následujících desetiletí byl pozorován výrazný a velmi rychlý ústup tohoto archeofyta z celé stř. Evropy. V mnoha oblastech (např. v Německu a i v ČR) je možné úbytek lokalit zpětně docela dobře vysledovat, neboť mnozí botanici si již před téměř 100 lety všimli postupného vytrácení druhu a všechny nálezy se snažili zachytit a zmapovat. Příčiny mizení lze hledat zejména ve změnách způsobu hospodaření. Na výrazném poklesu lokalit l. rolní se podepsal přechod od extenzivního k intenzivnímu obdělávání půdy, hluboká orba, používání umělých hnojiv, dokonalé čištění osiva nebo chemické ošetřování kultur. Není vyloučeno, že vymírání druhu mělo i nějaké další, dosud neznámé příčiny (podobně jako např. u starčku jarního (*Senecio vernalis*), který se ještě před 100 lety dosti hojně vyskytoval v teplejších oblastech republiky, poté téměř vymizel a patřil k opravdovým raritám naší květe-

ny; nyní se po několika desetiletích opět postupně vrací). V současné době se *L. arvensis* objevuje v červených knihách a seznamech většiny států stř. Evropy, zpravidla v kategorii druhů kriticky ohrožených vyhnutím. V některých zemích (např. na Slovensku nebo v mnoha spolkových zemích Německa) musela již být přerazena do skupiny druhů nezářných, neboť se její výskyt nepodařilo potvrdit na žádném nalezišti již několik desetiletí.

K vzácnosti druhu a celkově zanedbatelnému počtu nových nálezů může do jisté míry přispívat i jeho snadná přehlédnutelnost. Je pravděpodobné, že kvůli drobným, nenápadným květům a gracilnímu vzrůstu lnice rolní v terénu velmi lehce unikne pozornosti. O tom jsem se mohl sám přesvědčit již několik dnů po nález, kdy jsem známou mikropopulaci znovuobjevil až po několika hodinách marného hledání.

Perspektivy

Lnice rolní patří mezi nejhroženější druhy naší květeny. Je uvedena v Červeném seznamu cévnatých rostlin České republiky (stav v r. 2000) v kategorii kriticky ohrožených druhů, byla též zařazena do Červené knihy ohrožených a vzácných druhů rostlin a živočichů ČR a SR. Bohužel chybí mezi zvláště chráněnými druhy ve vyhláše MŽP o ochraně přírody a krajiny. Náleží mezi ukázkové případy vymíráních plevelných druhů, které trpí moderní zemědělskou velkovýrobou. Relativně stabilní populace se mohou uchovat pouze při extenzivním obhospodařování, bez používání herbicidů a přehnojování organickými i minerálními hnojivy. Její ochrana — podobně jako u jiných plevelných rostlin — naráží na řadu problémů (nedostatečné znalosti o jejich biologii, obtížné zabezpečení územní ochrany). Jako nejúčinnější způsob záchrany se proto jeví kultivace v botanických zahradách.

Situace na posledním ověřeném místě výskytu na Blatensku není vůbec povzbuzující, v r. 1998 zde přeživaly již jen 2 exempláře, o rok později se nepodařilo druh potvrdit vůbec. Nezbyvá než doufat, že s návratem zemědělské malovýroby se podaří lnici rolní objevit i na některé další lokalitě; bylo by jistě smutné, kdybychom ji v další verzi Červeného seznamu opět našli v kategorii A2 — rostliny nezářné.